

POSTANOWIENIE

Dnia 28 stycznia 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Hubert Wrzeszcz (przewodniczący)
SSN Irena Gromska-Szuster (sprawozdawca)
SSN Grzegorz Misiurek

Protokolant Beata Rogalska

w sprawie z powództwa Z. P. reprezentanta grupy złożonej z: K. P., B. S.,
małoletniej K. S. reprezentowanej przez matkę B. S., A. S., małoletniej K. S.
reprezentowanej przez matkę A. S., K. S., T. M., M. M., K. W., M. W., Ł. W., M. W.,
S. P. L., M. L., T. L., W. M., M. Z., A. Z. K., W. Z., A. Z., M. P., B. P., U. P., E. R., K.
S., J. P., T. P., J. K., J. K., Ł. K. i I. W.

przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Ministra Skarbu Państwa,
Głównego Inspektora Nadzoru Budowlanego i Prezydenta Miasta C.

o ustalenie,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 28 stycznia 2015 r.,
skargi kasacyjnej powódki od postanowienia Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 27 lutego 2014 r., sygn. akt I ACz (...),

- 1) uchyla zaskarżone postanowienie i zmienia postanowienie Sądu Okręgowego w W. z dnia 3 września 2013 r. sygn. akt II C (...) w ten sposób, że oddała wniosek o odrzucenie pozwu i postanawia o rozpoznaniu sprawy w postępowaniu grupowym;**
- 2) orzeczenie o kosztach postępowania zażaleniowego i kasacyjnego pozostawia Sądowi do rozstrzygnięcia w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 27 lutego 2014 r. Sąd Apelacyjny w [...] oddalił zażalenie powódki na postanowienie Sądu pierwszej instancji o odrzuceniu pozwu w postępowaniu grupowym przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Ministra Skarbu Państwa, Głównego Inspektora Nadzoru

Budowlanego i Prezydenta Miasta C. o ustalenie, że Skarb Państwa - Minister Skarbu Państwa ponosi na podstawie art. 446 § 3 w zw. z art. 434 k.c. odpowiedzialność wobec powódki i pozostałych członków grupy za szkody będące następstwem znacznego pogorszenia ich sytuacji życiowej w związku ze śmiercią najbliższego członka rodziny spowodowaną katastrofą budowlaną pawilonu wystawowego nr [...] Międzynarodowych Targów [...] w dniu 28 stycznia 2006 r. oraz o ustalenie, że Skarb Państwa - Główny Inspektor Nadzoru Budowlanego (ewentualnie Powiatowy Inspektor Nadzoru Budowlanego w C.) ponosi na podstawie art. 446 § 3 w zw. z art. 417 § 1 k.c. odpowiedzialność wobec powódki i pozostałych członków grupy za szkody będące następstwem znacznego pogorszenia ich sytuacji życiowej w związku ze śmiercią najbliższego członka rodziny spowodowaną opisaną wyżej katastrofą budowlaną, która pozostaje w adekwatnym związku przyczynowym z niezgodnym z prawem zaniechaniem przy wykonywaniu władzy publicznej przez Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego w C.

Sąd Okręgowy uznał postępowanie grupowe za niedopuszczalne. Wskazał, że zgodnie z art. 1 ust. 1 oraz art. 2 ust. 3 ustawy z dnia 17 grudnia 2009 r. o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym (Dz. U. z 2010 r. nr 7, poz. 44, dalej: „u.d.r.p.g”), dochodzone w postępowaniu grupowym roszczenia powinny być jednego rodzaju i oparte na tej samej podstawie faktycznej także wtedy, gdy wniesione zostało powództwo o ustalenie odpowiedzialności pozwanego. Stwierdził, że pojęcie „odpowiedzialności pozwanego”, w rozumieniu art. 2 ust. 3 u.d.r.p.g., oznacza powinność spełnienia świadczenia, a „ustalenie” tej odpowiedzialności wymaga ustalenia przez sąd wszystkich przesłanek odpowiedzialności pozwanego, odnoszących się zarówno do podmiotu zobowiązanego, jak i podmiotu uprawnionego, w tym także indywidualnych dla poszczególnych członków grupy przesłanek powstania szkody i jej wysokości.

Oceniając z tego punktu widzenia wniesiony w sprawie pozew uznał, że całościowo ujęte roszczenie powódki oznacza konieczność badania we wszczętym postępowaniu grupowym wszystkich przesłanek odpowiedzialności pozwanego za katastrofę budowlaną z dnia 28 stycznia 2006 r. określonych w art. 434 oraz w art. 417 § 1 k.c., jak również badania, w odniesieniu do każdego

z powodów, przesłanek odpowiedzialności pozwanego określonych w art. 446 § 3 k.c., a więc istnienia szkody polegającej na znacznym pogorszeniu sytuacji życiowej członków rodziny doznanej wskutek śmierci osób w katastrofie budowlanej. Tak określone roszczenie powodów nie spełnia, zdaniem Sądu Okręgowego, warunku jednorodzaowości, gdyż wymaga indywidualnego badania w postępowaniu grupowym sytuacji życiowej, odmiennej w przypadku każdego z członków grupy, co sprawia, że dominujący nad elementem wspólnym jest element indywidualny każdego członka grupy. W tej sytuacji nie można mówić o tej samej podstawie faktycznej żądania każdego z członków grupy, ponieważ mieszczą się w niej odmienne, indywidualne okoliczności związane z ich sytuacją życiową. Tym samym dochodzenie w postępowaniu grupowym tak określonego roszczenia jest niedopuszczalne.

Sąd Okręgowy wskazał, iż odrzucenie pozwu było uzasadnione także dlatego, że jeden z członków grupy, nie złożył przewidzianego w art. 12 u.d.r.p.g. oświadczenia o przystąpieniu do grupy, zawierającego roszczenie sprecyzowane na żądanie Sądu, co powoduje, że w grupie jest osoba, której roszczenie nie ma cech właściwych całej grupie, a tym samym roszczenia członków grupy nie spełniają warunku jednorodzaowości. Osoba ta nie została wyeliminowana z grupy. Uniemożliwia to, zdaniem Sądu, rozpoznanie sprawy w postępowaniu grupowym i powoduje konieczność odrzucenia pozwu w całości, gdyż sąd w tym postępowaniu nie może sam wyłączyć niektórych osób, jak również nie dysponuje instrumentami umożliwiającymi wyegzekwowanie od reprezentanta grupy dopełnienia wszystkich wymagań jakie powinien spełniać pozw w postępowaniu grupowym.

Sąd Okręgowy nie podzielił natomiast zarzutu strony pozwanej, że dochodzone roszczenie jest roszczeniem o ochronę dóbr osobistych, w rozumieniu art. 1 ust. 2, co także uzasadniałoby odrzucenie pozwu. Stwierdził, że powodowie dochodzą odszkodowania na podstawie art. 446 § 3 k.c., a nie zadośćuczynienia, które ewentualnie mogłoby się im należeć na podstawie art. 448 w zw. z art. 24 § 1 k.c., gdyż śmierć ich bliskich nastąpiła przed dniem 3 sierpnia 2008 r.

Oddalając zażalenie powódki na postanowienie Sądu pierwszej instancji, Sąd Apelacyjny podzielił ustalenia faktyczne i ocenę prawną Sądu Okręgowego.

W skardze kasacyjnej opartej na drugiej podstawie powódka zarzuciła naruszenie art. 2 ust. 3 przez uznanie, że w ramach ustalenia odpowiedzialności pozwanego przepis ten wymaga ustalenia powinności spełnienia przez pozwanego świadczenia na rzecz członków grupy, art. 1 ust. 1 przez uznanie, że pierwotnie sformułowane żądanie nie spełnia wymogu jednorodzaowości, art. 1 ust. 2 przez uznanie, że brak możliwości rozpoznania w postępowaniu grupowym jakiegokolwiek sprawy z czynu niedozwolonego, art. 16 ust. 1 zd. 2 przez jego pominięcie oraz naruszenie przepisów prawa wspólnotowego: art. 4 ust. 3 zd. drugie i trzecie TUE przez przyjęcie wykładni art. 1 ust. 1 i art. 1 ust. 2 u.d.r.p.g. niezgodnej z Zaleceniem Komisji z dnia 11 czerwca 2013 r. w sprawie wspólnych zasad dotyczących mechanizmów zbiorowego dochodzenia roszczeń o zaprzestanie bezprawnych praktyk oraz roszczeń odszkodowawczych w państwach członkowskich, dotyczących naruszeń praw przyznanych na mocy prawa Unii (dalej: „Zalecenie nr 2013/396/UE” opubl.: Dz. Urz. L 201, s. 60), a także dokonania wykładni ustawy sprzecznej z dyrektywami interpretacyjnymi wynikającymi z art. 67 ust. 4 TFUE i art. 9 TUE, art. 6 ust. 1 i art. 13 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. (Dz. U. z 1993 r., Nr 61, poz. 284 - dalej: „EKPCz”), które winny być uwzględnione w tym przypadku w zw. z art. 6 ust. 2 i 3 TUE.

Strona pozwana wносиła o oddalenie skargi kasacyjnej i zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przesłanki dopuszczalności rozpoznania sprawy w postępowaniu grupowym regulują przepisy art. 1 ust. 1 i 2 oraz art. 2 u.d.r.p.g. W razie ich nie spełnienia pozew podlega odrzuceniu na podstawie art. 10 ust. 1 k.p.c. Jedną z tych przesłanek, przewidzianą w art. 1 ust. 1, jest dochodzenie roszczenia jednego rodzaju, opartego na tej samej lub takiej samej podstawie faktycznej. W przepisie tym ustawodawca użył pojęcia „roszczenie” w znaczeniu procesowym,

a więc jako dochodzenia zasądzenia świadczenia bądź ustalenia istnienia stosunku prawnego lub prawa albo ukształtowania stosunku prawnego lub prawa. Konieczność dochodzenia w postępowaniu grupowym „roszczenia jednego rodzaju”, w rozumieniu tego przepisu, oznacza wymaganie, by wszyscy powodowie dochodzili zasądzenia świadczenia albo ustalenia bądź ukształtowania stosunku prawnego lub prawa. Dalszym warunkiem dopuszczalności postępowania grupowego przewidzianym w tym przepisie jest, by roszczenie oparte było na tej samej lub takiej samej podstawie faktycznej. Natomiast w ust. 2, dodanym do art. 1 w Senacie, wprowadzone zostało kolejne wymaganie, by było to roszczenia o ochronę konsumentów, z tytułu odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny oraz z tytułu czynów niedozwolonych, z wyjątkiem roszczeń o ochronę dóbr osobistych. W przepisie tym użyto pojęcia „roszczenie” w znaczeniu materialnoprawnym, ograniczając dopuszczalność postępowania grupowego do enumeratywnie wymienionych w nim grup roszczeń materialnoprawnych. Tym samym doszło do pewnej niespójności art. 1 ust. 2 z innymi przepisami ustawy, w szczególności, gdy w pozwie grupowym dochodzone jest roszczenie o ustalenie odpowiedzialności pozwanego, przewidziane w art. 2 ust. 3. W sytuacji bowiem, gdy z jednego określonego stanu faktycznego mogą być wywodzone różne roszczenia materialnoprawne, ustalenie odpowiedzialności pozwanego mogłoby być wykorzystywane jako prejudykat w późniejszych indywidualnych postępowaniach, których przedmiotem mogłyby być różne roszczenia, w tym także takie, które nie mieszczą się w zakresie przedmiotowym ustawy o postępowaniu grupowym, określonym w art. 1 ust. 2. Prowadziłoby to faktycznie do obejścia ograniczeń przedmiotowych postępowania grupowego wynikających z tego przepisu.

W celu uniknięcia takiej możliwości należy przyjąć, że art. 1 ust. 2 odnosi się także do przewidzianej w art. 2 ust. 3 sytuacji, gdy każdy członek grupy kieruje do pozwanego w istocie roszczenie pieniężne i jedynie dlatego, że roszczeń tych nie można ujednoclić zgodnie z art. 2 ust. 1, żąda ustalenia odpowiedzialności pozwanego, ograniczając pozew grupowy do żądania ustalenia tylko pewnych okoliczności istotnych dla dochodzenia roszczeń pieniężnych. Dochodzenie roszczenia pieniężnego ulega wówczas rozbiciu na dwa etapy: pierwszy następuje

w ramach postępowania grupowego o ustalenie, a drugi w ramach indywidualnych powództw o zapłatę.

W takiej sytuacji jednak powód w pozwie grupowym o ustalenie odpowiedzialności pozwanego musi sformułować także roszczenie pieniężne, którego dochodzeniu w późniejszych postępowaniach indywidualnych ma służyć żądanie ustalenia odpowiedzialności pozwanego na podstawie art. 2 ust. 3. Roszczenie to nie musi być określone kwotowo, natomiast powinno być określone tak, by można było ocenić, czy jest to jedno z roszczeń materialnoprawnych dopuszczonych w art. 1 ust. 2, a zatem, czy zachowany jest zakres przedmiotowy postępowania grupowego. Ustalenie odpowiedzialności pozwanego w postępowaniu grupowym musi zatem nastąpić w nawiązaniu do roszczenia pieniężnego, którego spełnienia domagają się od pozwanego członkowie grupy. O dopuszczalności postępowania grupowego na podstawie art. 1 ust. 2, jeżeli powództwo ogranicza się do żądania ustalenia odpowiedzialności pozwanego (art. 2 ust. 3), decyduje kwalifikacja prawna roszczenia, którego członkowie grupy zamierzają dochodzić w późniejszych procesach, z wykorzystaniem prejudykatu uzyskanego w postępowaniu grupowym. Jeżeli takie roszczenie mieści się w zakresie przedmiotowym ustawy określonym w art. 1 ust. 2, dopuszczalne jest postępowanie grupowe o ustalenie odpowiedzialności pozwanego.

Z tych przyczyn nie jest uzasadnione stanowisko skarżącej, że brak było podstaw do wezwania jej przez Sąd Okręgowy do sprecyzowania indywidualnych roszczeń, których powodowie zamierzają dochodzić w oparciu o prejudykat uzyskany w postępowaniu grupowym o ustalenie odpowiedzialności pozwanego. Wprawdzie rzeczywiście art. 6 u.d.r.p.g. nie zawiera wymagania aby w pozwie w postępowaniu grupowym o ustalenie odpowiedzialności pozwanego wskazane zostało roszczenie pieniężne, którego dochodzeniu ma służyć prejudykat, jednak zgodnie z art. 24, w zakresie nieuregulowanym w ustawie, stosuje się przepisy k.p.c. (ze wskazanymi wyłączeniami) i podstawę prawną takiego obowiązku należy wyprowadzić z art. 187 § 1 pkt.1 k.p.c. w związku art. 24 u.d.r.p.g.

Przechodząc do kasacyjnego zarzutu naruszenia art. 2 ust. 3 u.d.r.p.g. przez wadliwą wykładnię użytego w tym przepisie pojęcia „ustalenia

odpowiedzialności pozwanego”, a w istocie tego, co powinno być przedmiotem ustalenia sądu, gdy powód zbiorowy żąda jedynie ustalenia odpowiedzialności pozwanego, należy wskazać, że w doktrynie zarysowały się w tym przedmiocie dwa stanowiska a każde z nich ma wpływ na rozumienie dopuszczalności - na podstawie art. 1 ust. 2 - żądania w postępowaniu zbiorowym ustalenia odpowiedzialności pozwanego na podstawie art. 2 ust. 3.

Według stanowiska pierwszego, które zaprezentowały w sprawie także Sądy obu instancji, przez „żądanie ustalenia odpowiedzialności pozwanego”, o którym mowa w tym przepisie, należy rozumieć to samo, co „uznanie roszczenia za usprawiedliwione w zasadzie”, w rozumieniu art. 318 k.p.c., a więc przy wydaniu wyroku wstępnego. Chodzi zatem o ustalenie istnienia między stronami stosunku prawnego uzasadniającego uwzględnienie powództwa, co wymaga ustalenia przez sąd wszystkich przesłanek odpowiedzialności pozwanego, a więc w sytuacji czynu niedozwolonego ustalenia bezprawności działania pozwanego, ewentualnie jego winy, istnienie szkody oraz związku przyczynowego, a jedynie sama wysokość szkody może być ustalana później. Przy takim rozumieniu tego pojęcia także na gruncie art. 2 ust. 3 niedopuszczalne byłoby wydanie wyroku ustalającego niektóre tylko przesłanki odpowiedzialności pozwanego, a zatem w sprawie z powództwa zbiorowego o ustalenie odpowiedzialności pozwanego konieczne byłoby badanie i ustalenie wszystkich przesłanek faktycznych i prawnych odpowiedzialności pozwanego wobec powodów, wynikających ze wskazanej podstawy odpowiedzialności, poza tylko samą wysokością szkody i kwestiami z tym związanymi, np. przyczynienia, podlegającymi badaniu w późniejszych postępowaniach indywidualnych o zasądzenie świadczenia. Przyjęcie tej koncepcji doprowadziło Sądy obu instancji do wniosku, że pozew grupowy o ustalenie złożony w sprawie jest niedopuszczalny, gdyż ujęte w nim roszczenie nie spełnia warunku jednorodności, bowiem w ramach żądania ustalenia odpowiedzialności pozwanego konieczne byłoby badanie przez Sąd wszystkich przesłanek jego odpowiedzialności, w tym także indywidualnych przesłanek, wobec każdego z powodów, wystąpienia szkody, o której mowa w art. 446 § 3 k.c. W ocenie Sądów postępowanie grupowe zakłada istnienie elementu wspólnego dla wszystkich członków grupy, przeważającego nad elementem

indywidualnym, a w rozpoznawanej sprawie w całościowo ujętych roszczeniach członków grupy przeważa element indywidualny, co sprawia, że nie można mówić o jednakowej podstawie faktycznej żądania każdego z członków grupy, gdyż w tej podstawie mieszczą się odmienne, indywidualne okoliczności związane z sytuacją życiową każdego z powodów, istotną z punktu widzenia roszczenia przewidzianego w art. 446 § 3 k.c.

Stanowiska tego nie można jednak podzielić, gdyż przyjęcie takiej wykładni pojęcia „ustalenie odpowiedzialności pozwanego”, na gruncie art. 2 ust. 3 w zw. z art. 1 ust. 2 u.d.r.p.g. nie tylko nie znajduje uzasadnienia w treści powyższych przepisów lecz przede wszystkim sprzeczne jest z istotą, założeniem i celem ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym, gdyż prowadzi do faktycznego wyeliminowania możliwości dochodzenia w tym postępowaniu ustalenia odpowiedzialności pozwanego zawsze wtedy, gdy ocena, czy szkoda wystąpiła, wymaga badania indywidualnych okoliczności faktycznych, co jest regułą w sprawach dotyczących roszczeń opartych na odpowiedzialności deliktowej, a więc roszczeń z tytułu odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny oraz z tytułu czynów niedozwolonych, dla dochodzenia których ustawę tę uchwalono. Wykładnia taka mogłaby też w niektórych sytuacjach w ogóle kolidować z sensem rozwiązania ustawowego umożliwiającego powodowi w sprawach o roszczenia pieniężne ograniczenie powództwa jedynie do żądania ustalenia odpowiedzialności pozwanego, która to możliwość została przyjęta właśnie po to, by osoby poszkodowane w podobnych okolicznościach faktycznych mogły skorzystać z postępowania grupowego, mimo że fakty dotyczące poniesienia przez nie szkody są na tyle niejednorodne, że ujednoczenie roszczeń jest niemożliwe. Wykładnia przepisów, która prowadzi do pozbawienia możliwości stosowania ustawy do roszczeń, dla których została stworzona, jest oczywiście niedopuszczalna.

Należy zatem opowiedzieć się za drugim prezentowanym w literaturze stanowiskiem przyjmującym, że pojęcie „odpowiedzialności pozwanego” na gruncie art. 2 ust. 3 ma swoiste, autonomiczne znaczenie, inne niż w art. 318 k.p.c., jak również inne niż w art. 189 k.p.c., zdeterminowane przede wszystkim celem i funkcjami postępowania grupowego, jako postępowania szczególnego, mającego

ułatwić i usprawnić rozwiązywanie konfliktów, w które zaangażowana jest duża liczba osób. Wydanie w tym postępowaniu wyroku ustalającego dotyczącego dużej grupy osób ma na celu jedynie ustalenie odpowiedzialności pozwanego za określone zdarzenie, nie chodzi natomiast o ustalenie także poniesienia szkody przez każdego z poszczególnych powodów, co może, ale nie musi, stać się przedmiotem oceny dopiero w indywidualnych procesach, o ile po uwzględnieniu powództwa o ustalenie nie dojdzie do zawarcia indywidualnych ugód pozasądowych, co jest jednym z celów wydania takiego wyroku. Jeżeli zaś dojdzie do postępowań indywidualnych, w których wyrok wydany na podstawie art. 2 ust. 3 będzie stanowił prejudykat, to dopiero w tych postępowaniach zostaną zbadane okoliczności indywidualne, a więc powstanie szkody i jej wysokość, związek przyczynowy, przyczynienie się, czy także ewentualnie przedawnienie, jeżeli odnosi się jedynie do indywidualnych roszczeń, a nie do wszystkich członków grupy. Przedmiotem postępowania grupowego przy żądaniu ustalenia są więc tylko okoliczności wspólne wszystkim członkom grupy, a nie okoliczności indywidualne dotyczące poszczególnych członków, które będą badane dopiero w późniejszych indywidualnych procesach. Obowiązek określenia już w takim pozwie przyszłych roszczeń pieniężnych, z którymi poszczególni powodowie będą występować po ustaleniu odpowiedzialności pozwanego, usunie wspomniane przez Sąd Apelacyjny niebezpieczeństwo występowania z pozwem grupowym o ustalenie przez osoby nie mające interesu prawnego, gdyż istnienie tego interesu Sąd będzie mógł ustalić na podstawie określonych przyszłych roszczeń pieniężnych.

Zasadny jest zatem kasacyjny zarzut naruszenia art. 2 ust. 3 u.d.r.p.g., gdyż wbrew stanowisku Sądów obu instancji, dopuszczalne jest uwzględnienie przewidzianego w tym przepisie powództwa o ustalenie odpowiedzialności pozwanego w sprawie o roszczenie pieniężne wynikające z deliktu bez konieczności przesądzenia, że u każdego z członków grupy doszło do powstania szkody, jeżeli okoliczności dotyczące szkody są na tyle zróżnicowane, że ich ocena w postępowaniu grupowym byłaby niecelowa. Za wystarczające należy wówczas uznać prawdopodobieństwo, że szkoda taka wystąpiła, choć sąd może także przesądzić stanowczo w tym postępowaniu tę okoliczność jeżeli jest to możliwe

i celowe w ramach postępowania grupowego. Jeżeli nie, badanie i ustalenie tej przesłanki odbywać się będzie w przyszłych postępowaniach indywidualnych.

Przedstawiona wyżej wykładnia art. 2 ust. 3 ma również wpływ na wykładnię art. 1 ust. 1 w zakresie przedmiotowych warunków dopuszczalności postępowania grupowego, w szczególności wymagania tożsamej lub jednakowej podstawy faktycznej roszczenia. Jakkolwiek również w tym zakresie w doktrynie występują rozbieżności, to jednak jednolicie i trafnie przyjmuje się, że fakty dotyczące wysokości lub wymagalności konkretnych, indywidualnych roszczeń nie powinny być brane pod uwagę przy badaniu i ocenie na gruncie art. 1 ust. 1 u.d.r.p.g. tożsamości podstawy faktycznej roszczenia lub tego, czy jest ona jednakowa. Decydujące znaczenie przy tej ocenie mają tożsame lub jednakowe wobec wszystkich członków grupy okoliczności faktyczne składające się na podstawę odpowiedzialności, zaś charakter i rodzaj jednostkowych roszczeń (np. zadośćuczynienia, renty, odszkodowania), ich wysokość czy wymagalność nie mają wpływu na tę ocenę, podobnie jak istnienie okoliczności faktycznych indywidualnych, właściwych tylko dla pojedynczych lub niektórych członków grupy.

W konsekwencji należy uznać, że dopuszczalne jest w postępowaniu grupowym powództwo o ustalenie odpowiedzialności pozwanego w sprawie o roszczenie pieniężne wynikające z czynu niedozwolonego stanowiącego jedno zdarzenie (art. 2 ust. 3 w zw. z art. 1 ust. 1 i 2) także w sytuacji, gdy przesłanka wystąpienia szkody i jej wysokości jest zależna od indywidualnych okoliczności faktycznych dotyczących poszczególnych członków grupy.

Nieuzasadnione jest zatem stanowisko Sądów obu instancji, że objęte pozwem roszczenia nie spełniają kryterium jednorodności. Postępowaniem grupowym zostały bowiem objęte roszczenia przewidziane w art. 446 § 3 w zw. z art. 434 k.c. oraz roszczenia przewidziane w art. 446 § 3 w zw. z art. 417 k.c., których źródłem jest to samo zdarzenie faktyczne (określona katastrofa budowlana), będące przyczyną śmierci członka najbliższej rodziny powodów. Jednorodne jest też żądanie wszystkich członków grupy ograniczone na podstawie art. 2 ust. 3 do żądania ustalenia odpowiedzialności pozwanego, a w późniejszych procesach do żądania, także jednorodnego, zasądzenia odszkodowania. Żądania członków grupy

są takie same nie tylko pod względem charakteru żądanej ochrony prawnej oraz jednakowej podstawy faktycznej, lecz także podstawy prawnej, której źródłem jest taki sam stosunek prawny oparty na art. 446 § 3 w zw. z art. 434 k.c. oraz na art. 446 § 3 w zw. z art. 417 § 1 k.c. Roszczenia te zatem spełniają wszystkie wymagania „jednorodzaowości” czy „tożsamości” w rozumieniu art. 1 ust. 1 u.d.r.p.g., a okoliczność, że indywidualne roszczenia o zasądzenie, których późniejsze dochodzenie ma umożliwić wyrok ustalający, będą wymagały badania indywidualnych okoliczności faktycznych właściwych poszczególnym członkom grupy, nie ma znaczenia dla oceny przesłanki tożsamości czy jednorodzaowości roszczenia przewidzianej w art. 1 ust. 1 w zw. z art. 2 ust. 3 u.d.r.p.g. Uzasadnia to trafność kasacyjnego zarzutu błędnej wykładni tego przepisu.

Nieuzasadnione jest także stanowisko Sądów obu instancji, że niezłożenie przez jednego z członków grupy oświadczenia o przystąpieniu do grupy, przewidzianego w art. 12, obejmującego roszczenie sprecyzowane na żądanie Sądu, prowadzi do niedopuszczalności postępowania grupowego w odniesieniu do wszystkich członków grupy z powodu nie zachowania warunku jednorodzaowości roszczeń. Taki skutek mógłby nastąpić tylko w sytuacji, gdyby doprowadziło to do spadku liczebności grupy poniżej 10 osób, tj. liczby przewidzianej w art. 1 ust. 1, co uzasadniałoby odrzucenie pozwu na podstawie art. 10 z powodu nie zachowania wymaganej ustawowo minimalnej liczby członków grupy, nie zaś z powodu braku jednorodzaowości roszczeń. Jeżeli natomiast nie doszło do zmniejszenia składu grupy poniżej ustawowego minimum, a tylko jeden z członków grupy nie sprecyzował żądania, sąd powinien to uwzględnić w postanowieniu o ustaleniu składu grupy (art. 17 ust. 1), nie umieszczając tej osoby w składzie grupy, jeżeli nie została ona wyeliminowana wcześniej przez powoda. Może także, na podstawie art. 359 k.p.c. w zw. z art. 17 ust. 1 u.d.r.p.g., zmienić już wydane w tym przedmiocie postanowienie. W konsekwencji skutecznie skarżąca zakwestionowała omówione wyżej stanowisko Sądu, jednak nietrafnie powołała jako podstawę art. 16 ust. 1 zd. 2, gdyż doszło w istocie do naruszenia art. 1 ust. 1 u.d.r.p.g. oraz wyżej wskazanych przepisów, nie wymienionych w skardze kasacyjnej.

Nie są natomiast uzasadnione zarzuty oparte na powołanych w skardze kasacyjnej przepisach prawa wspólnotowego oraz EKPCz, sprowadzające się do

zarzutu ich pominięcia przy wykładni przepisów ustawy o postępowaniu grupowym. Przepisy prawa wspólnotowego nie zobowiązują państw członkowskich do uregulowania w określony sposób postępowania w sprawach grupowych, a zawierają jedynie zalecenia w tym przedmiocie. Powołane w skardze kasacyjnej przepisy art. 67 ust. 4 TFUE ani art. 4 ust. 3 i art. 9 TUE jak również przepisy Zalecenia nr 2013/396/UE Komisji z dnia 11 czerwca 2013 r. nie zawierają szczególnych czy nieznanymi prawu polskiemu wskazówek, przydatnych do wykładni przepisów ustawy o postępowaniu grupowym. Nieuzasadniony jest zarzut, że odmowa rozpoznania przedmiotowej sprawy w postępowaniu zbiorowym zamknęła poszkodowanym katastrofą budowlaną dostęp do wymiaru sprawiedliwości, w rozumieniu art. 67 ust. 4 TRUE i art. 6 ust. 1 EKPCz. Ze wskazanych aktów prawa unijnego wynika jedynie wnioski, że zalecają one wprowadzenie do krajowych porządkach prawnych mechanizmów zbiorowego dochodzenia roszczeń, w tym także roszczeń odszkodowawczych, ponieważ mogą one ułatwić dostęp do sądu. Prowadzi to do wniosku, że jeżeli w systemie prawa krajowego funkcjonuje już postępowanie zbiorowe, wykładnia tworzących je przepisów powinna sprzyjać jego efektywnemu działaniu. Taki kierunek wykładni jest jednak na gruncie prawa polskiego zupełnie oczywisty i niezależny od zaleceń unijnych, jako odpowiadający typowym dyrektywom stosowanym przy wykładni celowościowej, zastosowanym zresztą również w rozpoznawanej sprawie przez Sąd Najwyższy, bez konieczności odwoływania się do prawa wspólnotowego.

Na koniec rozważenia wymaga, czy dochodzone w sprawie roszczenie jest roszczeniem o ochronę dóbr osobistych, w rozumieniu art. 1 ust. 2, bowiem gdyby tak było, postępowanie grupowe byłoby niedopuszczalne i pozew podlegałby odrzuceniu na podstawie art. 10 ust. 1 w zw. z art. 1 ust. 2, co Sąd Najwyższy obowiązany jest wziąć pod uwagę z urzędu na podstawie art. 398¹³ § 1 w zw. z art. 379 pkt 1 k.p.c. w zw. z art. 10 ust. 1 i art. 1 ust. 1 u.d.r.p.g.

W tym zakresie należy podzielić stanowisko Sądu pierwszej instancji, że dochodzone roszczenia, wywodzone z art. 446 § 3 k.c., nie są roszczeniami o ochronę dóbr osobistych, choć śmierć osoby bliskiej, o której mowa w tym przepisie, może w niektórych przypadkach prowadzić do naruszenia dobra osobistego jakim jest więź rodzinna. Jednakże art. 446 § 3 k.c. przewiduje

wynagrodzenie szkody majątkowej, a więc ochronę interesów majątkowych, a przesłanką jego zastosowania nie jest naruszenie jakiegokolwiek dobra osobistego osób bliskich, poszkodowanych śmiercią członka rodziny. Przewiduje on ogólne roszczenie odszkodowawcze za wyrządzenie szkody majątkowej i ma zastosowanie zawsze wtedy, gdy szkoda taka wystąpiła na skutek śmierci członka najbliższej rodziny, bez względu na to, czy doszło także do naruszenia dobra osobistego. Dochodzone na jego podstawie roszczenie nie jest zatem roszczeniem z tytułu czynu niedozwolonego o ochronę dóbr osobistych, w rozumieniu art. 1 ust. 2 u.d.r.p.g.

Biorąc wszystko to pod uwagę i uznając za uzasadnione kasacyjne zarzuty naruszenia art. 1 ust. 1 i art. 2 ust. 3 u.d.r.p.g. Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁶ uchylił zaskarżone postanowienie oraz zmienił poprzedzające je postanowienie Sądu pierwszej instancji i oddalił wniosek o odrzucenie pozwu.